

25-oji Lietuvos ekslibriso paroda: ekslibriso renesansas

Respublikinės ekslibrisų parodos tradiciškai rengiamos kas dveji metai. Ši dvidešimt penktoji respublikinė ekslibrisų paroda, galima drąsiai sakyti, yra žanro renesansas, ekslibriso dailininkams, knygos ženklo gerbėjams, ekslibriso kolekcininkams ir apskritai dailės gyvenime reikšmingas įvykis.

Prof. Vaidotas JANULIS, Šiaulių apskrities Povilo Višinskio viešosios bibliotekos parodų kuratorius

Organizatoriai kvietė kūrėjus paminti 1928 m. Kaune surengtos pirmosios lietuvių ekslibriso parodos sukaktį ir pagerbti menininkus, aktyviai įsitraukusius į ekslibriso judėjimą, prisidėjusius prie jo puoselėjimo.

Iš viso parodai pateikti 226 ekslibrisai. Parodoje dalyvauja 73 dailininkai iš įvairių Lietuvos vietų: iš Vilniaus – 21, Šiaulių – 22, Kauno – 7, Klaipėdos – 4, Utenos – 3, po du iš Palangos, Panevėžio, Skuodo r., po vieną iš Alytaus, Anykščių, Biržų, Kauno r., Mažeikių, Raseinių, Širvintų r., Tauragės, Vilkaviškio r., Vilniaus r.

Gausus dailininkų būrys byloja ir organizatorių – Šiaulių apskrities Povilo Višinskio viešosios bibliotekos ir Lietuvos dailininkų sąjungos – požiūrį į šios parodos reikšmę ir būtinybę. Ekslibrisas gyvuoja, vystosi, kinta, atsiranda įvairių jo formų, naujų technologijų, kurios gražiai koreliuoja su tradicinėmis grafikos technikomis ir papildoma plastinė raiška.

Ne vienas autorius pabandė savitai traktuoti organizatorių pasiūlytą temą, skirtą ekslibriso puoselėtojams – Pauliui Galaunei, Gerardui Bagdonavičiui, Vincui Kisarauskui, kolekcininkams italui Enzo Pellai, danui Klausui Ršdeliui ir kitiems dailininkams, istorinėms asmenybėms ir institucijoms. Šioje parodoje pastebimas gausus ir aktyvus Šiaulių ir Šiaulių krašto dailininkų dalyvavimas. Žvelgiant į visą 25-osios parodos ekslibrisų gausą pirmiausia į akis krinta tai, kad didžioji dalis autorių saviraiškai naudoja linoraižinio techniką – ar tai būtų spalvotas ar nespaltvotas linoraižinis, ar naudojamas kongrevo atspaudas. Parodoje iškart akis užkliūva už Sigito Pranciūčio ekslibriso, Lolitos Brazos asambliažo technika sukurtą darbo. Visa tai dar kartą patvirtina teiginį, kad ekslibrisas seniai išlipo iš knygos puslapio ir tapo savarankišku meno kūriniu, gyvenančiu savą gyvenimą.

Vaikišką žaisliuką primenantis asambliažas skamba optimistiniu akordu visoje parodoje. Nelieta nepastebėtos ir tradicinės technikos, bet netradicinėje ekslibriso padangėje – tai Laimutės Fedosejevovos karpiniai, Marytės Collard tekstilės siuvinėjimo darbai. Savo raižiniais atpažįstama Lolita Braza. Jos sukurtas ekslibrisas kolegai dailininkui Klemensui Kupriūnui atminti taikliai atspindi dailininko veržlų charakterį (virš debesų dangų siekiančios kopėčios), šriftas kampuotas – toks, koks buvo ir pats dailininkas.

Vaių Kovieraitę-Trumpę galima priskirti prie postsurrealizmo atstovų. Jos Vincui Kisarauskui skirtame

ekslibrise didžiulė koja, žengianti iš juodo debesies, primena dailininko smalsumą, aktyvų gyvenimo būdą, keliones, dinamiką, naujovių paieškas. Sau kurtame ekslibrise autorė autoironiškai, ji slepiasi po skraiste, šydas ant galvos tarsi sako „aš nieko nematau“, nors iš tiesų pro šilko uždangą ji pastebi visas detales. Šią plastinę kalbą Vaivai puikiai padeda išreikšti šilkografijos technika.

Rasą Prišmontienę visada atpažinsi iš poetiškų, romantiškų ekslibrisų ir miniatiūrų. Ir ši jos kolekcija ne išimtis, ekslibrisas, sukurtas Vladiui Verteliui, dar neparašytai knygai, jausmus, romantiškas, subtiliai taiklus. Įtikina, kad čia nepaskubėsi, reikia kantriai laukti tos knygos. Pro Rasos akis nepraslysta ir G. Bagdonavičiaus namas-muziejus, kurio plastika primena retro stilių, šmaikštus „penzeliukas“ jungia visą kompoziciją.

Seniai grafikos dirvonus ariantis maestro Rimantas Tomas Buivydas pastaruoju metu daug dėmesio skiria kompiuterinėms technologijoms, tad nenuostabu, kad jo ekslibrisų kolekcija, sukurta draugams dailininkams, gyvena skaitmeninės spaudos kompozicijose, turtingose spalvų ir linijų ritmų.

Kazio Bimbos ekslibrisai raiškių siluetai, linija bėganti, nutrukstanti ir vėl atsirandanti. Darbų dinamikoje jaučiama tvirta skulptoriaus ranka, ieškanti proveržio į didesnį formatą.

Renata Murauskaitė jautri linijos ir faktūros santykiui, juodos ir baltos dėmės ekslibrisus skyrė grafikos grandams ir ekslibriso kūrėjams – Vincui Kisarauskui ir Alfonsui Čepauskui.

Antano Kantausko ekslibriso reminescencijos mus nukelia į mokyklos laikus, jautriai primena prabėgusį laiką.

Įdomų ir netikėtą kompozicinį sprendimą ekslibrise Gerardui Bagdonavičiui pateikia Aldona Traškinienė. Tarsi pats G. Bagdonavičius charakteringa fotografams poza palinkęs prie fotoaparato trikojo fotografuoja savo namą. Atsiranda puikus siužetas ir veiksmas ir jos ne vienos toks požiūris į ekslibrisą.

Vladas Kudaba ekslibrisuose, skirtuose Gediminui Miliūnui, Vilniaus 700-mečiui, taip pat iliustratyvus, vaizduoja to meto Vilniaus amatininkus.

Parodos ekspozicijoje su niekuo nesumaišys Mikalojaus Povilo Vilučio ekslibrisų. Kaip visada lakoniškas ir taiklus ekslibrisas Algimantui Aleksandravičiui. Į ekslibrise vaizduojamą kaktą dailininkas įstato Dievo akį (ikonografinis sprendimas), suprask – tai ir objektyvas, ir viską matanti Apvaizdos akis.

Marija Marcelionytė-Paliukė sausosios adatos technika sukūrė ekslibrisų artimiems žmonėms. Tai ekslibrisas sūnui, kuriame skrendantis paukštis simbolizuoja jaunatvišką polėkį, erdvės ir perspektyvos gylį. Jautrus ekslibrisas Valentinui Antanavičiui. Čia atidarytas lagaminas byloja dailininko sukurtus asambliažus arba gyvenimo kelionę. Lagamine daiktai lyg kūrinių detalės, buityje reikalingi daiktai. Viskas organiškai susipina į subtilią, nostalgikišką kompozicijos nuotaiką.

Ugnės Žilytės ekslibrisas Algimantui Mikutėnui-Mikui – išraiškingas kompozicinis sprendimas. Čia paslaptina, iš objektyvo sklindanti šviesa, prisiminimų veidai, stop kadras kuria puikią nuotaiką kino operatoriaus kūrybai atskleisti. Tekstas vyniojasi į kino juostą, kadras po kadro... Šalia to atgaiva akims – kaligrafijos guru Alberto Gursko šrif-

tiniai, kaligrafiniai ekslibrisai leidžia atsikvėpti ir gėrėtis kaligrafijos grožiu, rašto meno prasme.

Daliutės Ivanauskaitės spalvotuose linoraižinio ekslibrisuose, skirtuose Stasiui Keziui ir Valerijonui Vytautui Juciui, į kompozicijas įpinti tekstai nušvinta nuostabia paslaptina šviesa. Jautria, subtilia, minimalistine ir pažįstama plastine kalba mus sveikina žinomo medaliu meistro Antano Olbuto ekslibrisas, skirtas Irenai Aleksaitei, taip pat ekslibrisai „Skulptoriai“, „Medalininkai“.

Kaip visada subtilius, preciziškus, jautrus kolorito linoraižinius pristato Rasa Janulevičiūtė. Darbai pulsuoja elegancija, meistriškumu, aukšta spaudos kultūra.

Alfonsas Čepauskas, pamilęs kompiuterinę grafiką, toliau puoselėja jos galimybes. Kompozicijos – nuotaikingos, spalvos – optimistinės, akį džiugina ekslibrisai, skirti 2023 metų Lietuvos kultūros sostinei Tauragei, poezijai, Eugenijai Šalčiui. Netikėtai žaismingas Peteriui Labuhnui skirtas ekslibrisas suteikia kūrybinei minčiai sparnus.

Ryškūs savo darbais pajūrio ekslibriso meistrai klaipėdiečiai Augustinas Virgilijus Burba ir Mindaugas Petrusis. A. V. Burbos ekslibrisas, skirtas bičiuliui Rimantui Dichavičiui, dinamiškas, besikeičiančio ritmo, atliktas medžio raižinio technika, puikiai atskleidžia žinomo dailininko smalsumą, nerimstantį charakterį. Ekslibrisas, skirtas draugui, gydytojui, kolekcininkui iš Italijos Enzo Pellai atminti, apgaubtas simbolių paslapties, raižinio linijų ritmies ir susikaupimo.

Kaip visada lengvi ir elegantiški Mindaugo Petrusio ekslibrisai žaismingai šoka erdvėje vedžiojami tvirtos kaligrafo rankos. ŠAVB Knygos grafikos centru skirti kūriniai – dinamiški, kintantys erdvėje ir laike, atspindintys šio centro plėtojama veiklą ir interesus.

Panevėžietis dailininkas Henrikas Mazūras ne toks dinamiškas kaip kolega Mindaugas. Jo ekslibrisams „Lietuva“, „Vytautui Lansbergiui – 90“, „Istorinės atminties vardai“, „Vladas Putvinskis-Pūtvis 150“ būdingas lakoniškumas, į ekslibrisą šalia teksto autorius išmoningai įpina ornamentiką, tautinius motyvus.

Itin jautrus Sigutės Bronickienės ekslibrisai sušildyti nuo rankų darbo popieriaus iki galutinio atspaudo. Nuoširdūs, dvelkiantys ramybe, istorijos skraistę atskleidžiantys ekslibrisai „Palaimintasis Teofilius Matulionis 150“, „Istorinės atminties vardai“, „Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių metai LPK.TS – 35“, „Vladas Putvinskis-Pūtvis 150“.

Skirtingai nuo S. Bronickienės ekslibrisų, Remigijaus Venckaus požiūris į ekslibrisą šiuolaikiškas. Ekslibrisas, skirtas dailininkui Vaidotui Januliui, spindi tarsi holograma, o Pauliui Galaunei skirtame darbe tautiniai raštai išnyksta arba atsiranda užkoduotose mikroschemose. Ši paroda apima platų kultūrinį lauką: darbai, skirti draugams, dailininkams, bičiuliams, istorinėms asmenybėms, įvairioms institucijoms.

Šiauliečius, miesto svečius, visus besidominčius daile, mylinčius knygą gegužės 26 d., sekmadienį, 13 val. kviečiame į 25-osios jubiliejinės respublikinės ekslibrisų parodos atidarymą. Laukiame jūsų Šiaulių apskrities Povilo Višinskio viešosios bibliotekos III a. galerijoje. Paroda veiks iki birželio 11 d.

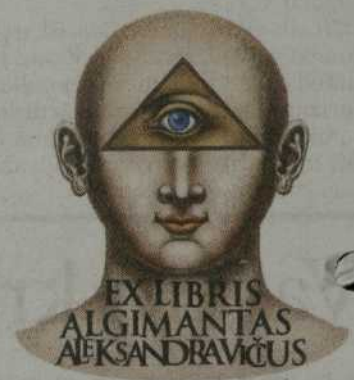
Projektą „Dvidešimt penktoji Lietuvos ekslibriso paroda“ finansuoja Lietuvos kultūros taryba ir Šiaulių miesto savivaldybė.

Aldonos Traškinienės ekslibrisas.

Aut. Lolita Braza.

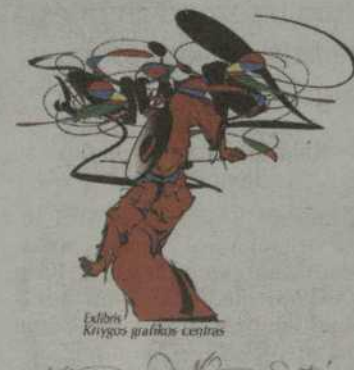
Mikalojaus Povilo Vilučio ekslibrisas.

Aut. Sigutė Bronickienė.

Aut. Vaidotas Janulis.

Aut. Mindaugas Petrusis.

LIETUVOS KULTŪROS TARYBA

ŠIAULIAI